

FOGARASI SÁMUEL:

MAROSVÁSÁRHELYI PROFESSZOR AZ EMLÉKEZÉS TÜKRÉBEN

- KOVÁSZNAI SÁNDOR -

Ez a *Kovásznai* volt a kakasdi, azután fintaházi papnak fia. Deákkorában a csak előbb említett nagy Lázár János Imre nevű fiának volt tanítója, mely úrfi nagy reménységű ifjú korában meghalt. Ezen gróf patrocíniuma által tétetett Kovásznai marosvásárhelyi professzornak, mely statiót kívánta volna elérni *Medicinae Doctor Mátyus István*, de el nem érhetvén, nem is voltak egymásnak soha jó emberei.

Kovásznai nőtelen életet élt, durva, darabos ember volt, és satirikus, de nagy orator, nagy poéta, kivált deákul. Az asszonyokat sokat bosszantotta. Azt az anekdótát beszélnek róla, hogy udvari tanító korában a grófné vastag vászonból csináltatván neki lábravalót, azt az ingen kívül kötötte, melyért midőn megkérdezett volt, azt felelte: Hadd lássék az őnagysága gráciája. Midőn a grófné Gyalakutáról egy s más vásárlás végett Marosvásárhelyre beküldötte, nevezetesen csizmavásárlás végett, s pénzt adott neki, a fraj csizmájára 4 márfjást, más csizmára 5 vagy 6 márfjást, elment a csizmaszfnbe, s kérdezővén a mérték szerint való csizmák árát, ha többet vagy kevesebbet kértek, semmi legkisebb alkuba sem ereszkedett, hanem mindaddig járt, míg olyanra talált, mely mind a mértéket, mind a kiszabott árat találta, akár jó, akár hitványabb volt, s midőn hazavitte, a grófné csak elbámult, hogy mindenért annyit adott, amennyit reája adtak volt, azután a grófné is félbehagyta vele való vásároltatást.

Tartott maga mellett mindenkor szolgának egy tanulót, és az ilyenekből sok derék emberek lettek, papok, professzorok, nevezetesen enyedi professzor, a még most is élő öreg Nemegyei, meghalt marosvásárhelyi professzor Zilai, dési doktor Sós, mostani marosvásárhelyi professzorok, Dósa és Antal. Maga egyedül az elsőházba hált, a szolgálja egyedül hátul. Ebédet a városról hordatott, vacsorán pedig tojást vagy vereshagymát evett. Szolgálja a kertjében dohányt csinált, erős pipás volt, még a könyvei is a pipafüsttől mind büdösek voltak, a

tanuló- vagy oldalháza pádimentoma a pipaszéntől sok helyt egészen átégett. Az asszonyokkal örökké csúfolódott, mégis utolsó betegágyában azt mondta, hogy az ördög találmánya volt, hogy az ember meg ne házasodjék. Hogy az akadémiákról hazajött, a német köntöst mind elhányta, amilyenbe szoktak volt járni az akadémikusok, hogy a domidoctusoktól megkülönböztessenek. A páp rókájának vuklijaiba egy-egy pár verset tett, s azzal eltemette s nyírt haját viselt. Minden öltözete magyaros volt, még csak a csizmája sem volt bórsarkú, hanem ipplikes és nagy vaspatkó rajta. Viselt rókatorkos prémmel, bőrrrel bélelt hosszú tógát és három egyenlő szegre felakasztott kalapot. Nyomatott orációi s versei mutatják, milyen nagy litterator volt, zsidóul szeretett énekelni is. A patriae historiában mindent bátran kibeszélt, még revocáltatták is vele a katedrából sok szavait, amelyet így szokott vala véghezvinni: Nekem a gubernium parancsolja ezen s ezen szavaimat visszamondani, íme, most előttetek vissza is mondom, ne legyen úgy, amint volt. Ezen históriáját hallgatni még a városiak [is] feljártak az auditórumba, s a pápista papok árulkodtak ellene.

Fogarasi Sámuel: Marosvásárhely és Göttinga. Kriterion Könyvkiadó, 1974., 74-76. oldal